

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. D. Ioannis Ivsti Lanspergii, Natione Bavari, Illvminati
Ac Religiosissimi viri, Carthusiae Coloniensis ante annos
centum Vicarii, & Magistri Nouitiorum laudatissimi Opera**

In Qvinque Tomos Distributa, à mendis expurgata, veteri integritati
restituta, & indicibus locupletata

De Tempore

Landsberg, Johannes Justus

Coloniae Agrippinae, 1631

Exegesis Euangelij Matthæi XXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47044](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47044)

T. VI
21

Lutheranos
hereticos ni-
hil sapere ni-
si quod car-
nis & huius
mundi sit.

ad literam, secundum carnem omnia, nihil secundum spiritum intelli-
gentes. Quantum putas hæc congruere Lutheranis? Nostra autem conuer-
satio longè ab illis distat, quippe quæ secundum fidem, spem, charitatem, &
operationem in cælis est. Corpore namque in terra ambulamus, spiritu au-
tem & corde sumus in cælo. Vnde & Saluatorem nostrum expectamus Do-
minum nostrum Iesum Christum, qui nos resuscitaturus in meliorem for-
mam reparabit. Reformabit enim corpus humilitatis, vilitatis, & abiectio-
nis nostræ, puta quod modo innumeris corruptionibus & miserijs subiacer:
hoc, inquam, reformabit, vt sit configuratum corpori claritatis suæ, puta vt
eamdem seu similem claritatem habeat corpus nostrum vile, quam clarissi-
mum innocentissimumque habet corpus illius ex virgine sumptum modo
glorificatum à Patre. Hoc autem Christus faciet secundum operationem o-
mnipotentis suæ, qua potest non solum corpora nostra reformare, sed sub-
ijcere etiam sibi omnia. Itaque fratres mei charissimi & desideratissimi,
quos seruenter amo & vehementer desidero, gaudium meum & corona
mea. Vestra enim salus, vestra honestas, vestra charitas, & perfectio mihi
gaudium est in presenti tempore, & corona in futuro. Sic stete in Domino
charissimi, quomodo à me docti estis, & sicut vidistis viuendi formam,
quam ego ostendi vobis. Euo diam rogo & Syntychem deprecor id ipsum
sapere in Domino. Putatur Apostolus audiuisse aliquid dissensionis, vel in-
ter illas esse mulieres, aut fortasse vtramque in fide à communi corpore Ec-
clesiæ periclitari, quæ alioqui religiosæ erant. Ideo rogar eas, vt æque cum
cæteris id ipsum sapiant, stentque in Domino. Erant matronæ Christo de-
uotæ prædicatoribus Euangelij necessaria ministrantes, ideo earum remi-
niscitur Paulus atque commendat, dicens: Etiam rogo te germane compar,
id est, in Evangelica prædicatione mihi adiutor, aut similis, adiuua illas,
tuis hortationibus eas confortando & confirmando in fide, quæ mecum
laborauerunt in Euangelio, non prædicando, sed necessaria suppeditando, id-
que non solum mihi prædicanti, sed etiam Clementi & alijs coadiutoribus
meis ministrarunt necessaria: quorum nomina hic prætereo, quia scripta
sunt in libro vitæ, hoc est, in memoria æterna apud Deum. Sic enim Apo-
stolis quoque dictum est: *Gaudete & exultate, quoniam nomina vestra scripta sunt
in cælis.*

Philip. 4.

Luc. 9.

EXEGESIS EVANGELII DOMINICÆ XXIII.
post Dominicam S. Trinitatis, Mathei XXI.

Narrat Matthæus ante hoc Euangelium, quod Christus pharisæis pa-
rabolas dixerat multas, puta de vinea agricolis locata, de homine re-
ge, qui nuptias fecerat filio suo multosque vocauerat, qui venire ne-
glexerant: in qua parabola tandem post impletum numerum discumben-
tium dixit Dominus Iesus: Multi quidem sunt vocati, pauci verò electi.
Quæ omnia Iudæi & pharisæi propter se, vt res erat existimantes dicta abie-
runt à Domino inter se tractaturi, quomodo illum caperent in sermone:
malitia enim inuidiæ nunquam quiescit. Quamuis enim pharisæis semi-
nare: Christus cum veritatem, tum eruditionem, ipsi ex verbis & operibus
eius aliud non colligebant, araneorum more, quam inuidiæ venenum. Ré-
circo

circo tam studiosi erant, quomodo Christum allicerent, ut vel laudibus falsis, vel adulatione captus, libere & incautus quid effutiret, coram Herode aut Caesare accusandum. Dicit igitur Euangelista:

Abeuntes pharisæi consilium inierunt, ut caperent Iesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes:

Sub potestatem venerant Romanorum Iudæi, quibus iam soluere tributum cogebantur, multis hanc census solutionem licitam esse astruentibus, propterea quod pro communi omnium pace & quiete populus Romanus militaret: Pharisæis verò contradicentibus, non debere populum Dei qui decimas & primitias offerret, humanis exactionibus subijci. Cum igitur infidiosa, odiosa atque tumultuosa ex omni parte hac esset questio, ita, ut quicquid ad eam responderetur, offenderetur, abierunt pharisæi à Christo discedentes, inter se consilium inierunt secreto, quomodo illum caperent in sermone. Nacta verò hac occasione expensione tributi, inter se consultant, qua arte, quo dolo, quibus verbis, qua simulatione, adulationeque Christo hanc proponerent questionem de tributo pendendo Caesari. Abierunt igitur, Herodianosque suo consilio applicauerunt, (quos tamen omnium maximè exosos habebant, sed maius adhuc eorum erat odium in Christum) & tractabant cum illis, quomodo suam absconderent malitiam: nec pharisæi ipsi interrogarent Christum, ut ipse Christo suspecti atque insidiatores eius ab olim cogniti. Videbatur igitur illis consultius atque callidius se facturos ut discipulos suos mitterent Christo incognitos, coram quibus fateretur, quod fortasse coram pharisæis non auderet fateri. Associant præterea illis Herodianos, quia metuebant sibi tanquam manifestis amulis & inimicis Christi, si quid accusare vellent ipsi contra Christum non credendum. Quo igitur validius haberent contra Christum testimonium, curabant ut Herodiani quoque audirent Christum contra Caesarem loquentem. Nam si diceret, Caesari dandum tributum, coram plebe illum confutarent, cuius magna pars dum interrogaretur, illum circumstabat, quod zelum pro lege Dei non haberet, nec quicquam pro Deum colentibus vellet loqui. ^{Num. 7.} ^{1. Reg. 9.} Structa itaque hac versutia, cum Herodianis ad Christum mittunt discipulos suos. Qui discipuli malitia magistris non inferiores, ad pellendum Christum rhetoricantur, in eam scilicet partem, quo incautus Romanos offenderet. Per Herodianos hic intelliguntur vel Herodis milites stipendiarii, vel hi qui Herodi dicebant tributum soluendum, quos contemptim pharisæi vocabant Herodianos. Præerat autem tributis exigendis Herodes Romano obediens imperio. ^{Herodiani quia dicit.}

Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur? Licet caelum dare Caesari, an non?

Videsne, quam accurate fabricant dolos? Nouimus, inquit, magister, quia

XXXX

quia

T. VI
21

Matth. 21.

quia verax es. Quod vnum vehementer ornat veritatis magistrum. O hypocrita, quisre haecenus illum seductorem clamastis, quare occidere voluistis, si cognoscitis quia verax est, & viam Dei docet in veritate? Nonne iugulum nunc vestrum mendax, vestra etiam verba coarguunt? Non enim respicis personam hominum: ideo neque regem neque expauebis Caesarem, quo minus veritatem dicas. Dic igitur nobis, quid tibi videtur? Non querimus quid legitimum quidve iustum sit, sed quid tu sentias, quidve tibi videatur, audire cupimus. Dic nobis, & libere tuum nobis iudicium enuncia. Licet dari censum Caesari, nec ne? Sciebant aliquos esse ociosos, puta Iudam & Theodam, qui Caesari facta seditione negandum censum asseuerabant. Propterea in eandem suspicionem quoque Iesum inducere tentabant pharisaei.

Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocrita? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.

Hypocrita quis sit.

Hypocritas recte vocat, nam alios se simulabant, alij erant. Non inquirebant de veritate quam discerent, sed respondentem eo ducere cupiebant, quo laqueum illi parauerant. Quod Lucas quoque clarius explicat dicens.

Luc. 20.

Miserunt ad eum insidiatores, qui se iustos simularent. Verum cognita nequitia eorum grauiter eos confutauit, vtens in respondendo zeli acrimonia. Manifestauit enim omnem illorum simulationem, adulationem, dolum, machinationem, atque malitiam, sibi vt Deo esse manifestam in hoc, quod dicit: Quid me tentatis hypocrite? Quasi dicat: Qua mente ad me veniatis, iam noui. Tamen ostendite mihi nummum, qui pro tributo solet dari Caesari. Erat autem, vt quibusdam placet, nummus habens imaginem & superscriptionem Caesaris, decem communes nummos, id est, denarios valens. Hunc qualibet domus quotannis dare cogebatur pro tributo Caesari. Dicebatur autem numisma a nummo deriuatum, quod Caesaris habebat imaginem & superscriptionem. Fertur autem a quibusdam propterea dici nummum aut numisma, quod a Numa Pompilio olim apud Romanos per nummos emendi atque vendendi consuetudo haec introducta sit.

Numisma unde dicatur.

Et ait illis Iesus: Cuius est imago haec & superscriptio?

Non ex ignorantia nec dubitans haec interrogat, sed aptum querens instruendi locum. Erat enim denarius habens Caesaris imaginem & superscriptionem. Atque ideo de vtroque interrogat, puta tam de imagine, quam de superscriptione.

Dicunt ei: Caesaris.

Micron.

Non Augustum loquuntur, sed Tyberium Caesarem, qui successit Augusto, vt Hieronymus ait, eiusque erat priuignus, sub quo passus est Christus. Omnes autem Romani Imperatores dicti sunt (vt Hieronymo placet) Caesares, a primo Caio Caesare, qui imperium arripuerat. Porro mos soluendi tributum Romanis, introductus fuerat a tempore, quo Pompeius consul Romanus Iudaeam Romanis subiugauerat. Tunc enim victoribus Romanis Iudaei promiserant, raquam reipublicae defensoribus & patris conseruationibus tributum soluere. Postea vero a quodam Iuda Galilaeo orta seditio est.

est, cui Iudaeorum nonnulli consentientes, asseruerant se cogi non debere ad tributum soluendum, sed liberos esse se à legibus humanis, qui legi essent diuinæ subiecti, soluentes (vt supra dixi) decimas & primitias Domino. De hac questione itaque nunc interrogarunt Dominum. Quibus ille respondit sapienter, vt sequitur:

Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

Vtrumque concludit sententia breui, quæ Cæsaris sunt, Cæsari adiudicans: quæ verò Dei sunt, Deo. Temporalia enim, quæ tribuenda sunt Cæsari, noluit negari: quæ verò Dei sunt, nihilominus eidem quoque offerri. Non dissensit ab hoc loco Paulus quoque, iubens omnibus reddi debita, cui tributum, tributum: cui vestigal, vestigal: cui honorem, honorem. Nemini, inquit, quicquam debeatis, sed omnia debita, id est, cuiusque aliquid debetur, soluite. Nemini igitur quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Studiosi ad hoc estote, vt nihil apud vos maneat, quod alteri debeatis, excepta dilectione, quam nunquam vos putetis impleisse satis: sed manere semper vos æstimatè adhuc debitores, quo prouidentur ad omnibus subueniendum. Reddite, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Ac si diceret: Nihil excusationis habetis per hoc, quod Deo datis decimas, aut primitias, aut alia si quæ huiusmodi sunt, quin æque, quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddatis. Sed vide quam sobrie adiudicat Cæsari, non omnia quæ vult, non exactiones & violentias, quas à plebe, à clero, & ab omnibus suæ ditionis exigunt hi qui præsumunt, principes scilicet & magistratus: sed hæc tantum, quæ Cæsaris sunt, id est, quæ illis iure debentur, & ad eos pertinent. Debemus enim nos Christiani Deo & hominibus. Hominibus quidem & his tam spiritualibus, quam temporalibus. Debemus enim præpositis & prælati nostris, qui pro animabus nostris Deo sunt rationem reddituri, obedire ex animo, & in omnibus, quæ ad illorum curam pertinent. Cum enim omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit, anima verò potissima sit pars corporis, quomodo illa suis rectoribus non gauderet, quandoquidem & ecclesiastica hæc iurisdictio & potestas nunquam defuit Christianis.

Prælati sui
quid omnis
debeat Chri-
stianus.

Hebr. 10.
Rom. 13.

Debet igitur omnis Christianus summo Pontifici tanquam vniuersæ Ecclesiæ prælato, debet suo antistiti, debet suo prælato aut pastori, debet deinde suo principi, hisque qui ab eodem missi sunt, obedientiam, subiectionem, honorem, dilectionem & fidelitatem. Nam de temporalibus seruis ait Paulus Apostolus: *Quicumque sub iugo sunt serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur.* Et iterum alibi: *Serui obedite dominis vestris carnalibus, cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo.* Et Petrus: *Serui subditi estote in omni timore dominis: non tantum bonis & modestis, sed etiam discoloris.* Quamdiu enim hi, qui præsumunt nobis, diuina sunt ordinatione ad regendos nos constituti, debemus illis obedire, tanquam diuinæ ordinationi: ne cum illis repugnare velimus, Deo inueniamur repugnasse. Habemus in libris Moysi, quam seuerè punierit Deus Darhan & Abiron, filios item Core cum alijs rebellibus aduersus Moysen se erigentibus. Est tamen obseruandum semper illud Petri: *Quia oportet Deo magis obedire, quam hominibus.* Propter hanc

manum

T. VI
21

manum igitur imperium haudquaquam deferenda est obedientia diuina: nec aliquo modo agendum in fauorem hominis, quod contra honorem & beneplacitum sit Dei. Da igitur, quæ Dei sunt, Deo, decimas & oblationes: quæ verò sunt potestatis temporalis, redde potestati seu principi, tributum, vestigal, censum, & huiusmodi. Decimæ in veteri lege à Domino institutæ sunt pro alimonia ministrorum templi. Deo igitur, qui tibi dedit omnia, redde ex omnibus decimam partem. Deo, inquam, redde. Noli tristis aut ad dandas decimas inuoluntariu: esse: mirare potius, quod illas Deus dignatur à te recipere. Nec tuum est considerare quis sit, qui recipiat, quis utatur, aut quo modo consumantur decimæ. Tu Deo debes, tu Deo soluis, tu Deo reddis. Ille à te exigit, ille si non dederis, te punit, ille si deuotus obtuleris, tibi mercedem retribuet. Homini fraudem facere potes, Deo fraudem facere non potes: quam etsi feceris, certus esto, propterea non eris ditior, sed multo infelicior. Qui enim decimas Deo non soluunt, præter hoc, quod à Domino in anima puniuntur, & hic & in futuro, nihilominus benedictionem in temporalibus, aut sanitatem, seu vitam amittunt: qui quid autem non soluisisti, debes. Quod si peccatum non dimittitur nisi ablatum restitatur, vide qua audacia mori præsumas non soluis decimis.

Decimæ Deo soluendæ cur institutæ sint.

Decimas nō soluentes, quomodo puniantur à Deo.

Augustin.

Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.

Audierunt Christi sapientiam, qui ipsorum prauitatem omnem viderent, non ut discipulos, sed tentatores declarauit. Nouisse enim illum senserunt, vel in primo respondentis verbo omnem malitiam & simulationem suam deinde elusam omnem suam fraudem ac versutam machinationem senserunt. Tertio, Christi insuperabilem sapientiam, contra quam nihil exogitate poterant. Idcirco hic dicitur: Audientes hanc Christi sapientiam eiusque irreprehensibilem responsonem, mirati sunt, quod eorum calliditas non inuenisset insidiandi locum. Et relicto eo abierunt. Qui in sapientia eius compungi debuerant & veniam petere, promittereque studia meliora, hi frigidè, obstinatiq; suam malitiam secum reportant, & nihilo meliores effecti Iesū relicto, abierunt.

Audistis iam filij, detestati estis illorum tentatorum maleuolentiam versutam. Quod ergo in illis execramini, hoc in vobis odisse & cauere debetis. Caueatis igitur vitium hoc adulationis, caueatis quæso propter Deum duplicitatem atque insidiandi studium. Fraudulenta enim nequitia duplex est nequitia, quia fraus & nequitia: nec est pestilentior hostis, quam amicus simulat & insidiator, hoc est, qui blanditur & amicum se fingit palam: clam verò machinatur insidias. Quapropter filij diligite sinceritatem, fugite adulationem, caute fictionem & hypocrisim. Si locum habet correptio in proximo, & emendatio speratur, nolite palpare vitium, nolite laudare, nolite consentire, nolite tacere: sed cum modestia, humilitate, mansuetudineque, ubi fructus expectatur, proximos corripite. Si verò correptio non habet locum, & fructus nullus speratur, tacete, & Deo ac prælati corripandos committite. Sinceritatem in verbis & moribus absque ludo villo, præsertim in charitatis exhibitione seruate. Nemini namque non est grata ac-

Adulatio cur cauenda sit.

Nequitia fraudulenta cur duplex sit nequitia.

Correptio quomodo adhibenda sit. Sinceritas in omnibus esse seruandam.

cepta-

cepta; sinceritas. Hæc quamuis ad horam quandoque contristat, quia nemo in sui humiliationibus, in accusationibusq; suauiter audit veritatem. Nihilominus tamen, vbi transierit reprehensio & passio humana excitata, sedata fuerit, veritas & sinceritas amatur, honoratur, laudaturq;. Nemo ignorat diligentis vulnera esse vitiosa, quam oscula fraudulentum. Nemo non magis vult à iusto & sincero corripi, quam à peccatore & adulate laudari: adeo inuisa est cunctis duplicitas: semper quoque adfert secum vitiositatem sinceræ admonitio. Simulatio verò omnibus (vt dixi) suspecta & odiosa est, quia tam simulatio quam adulatio, quæ ex vna radice crescunt, quarit, quæ sua sunt tantum, nihil habens de charitate, multum verò de fictione & toru de priuato amore. Dominus noster Iesus Christus det nobis omnibus inter nos sinceram dilectionem, qua vnusquisque loquatur veritatem cum proximo suo, ne de illorum simus numero, qui loquuntur quidem pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Hoc auertat à nobis Deus Dei Filius, qui cum Patre & Spiritu sancto est benedictus in secula, Amen.

Prover. 27.

Simulatione omnibus suspectam esse & odiosam.

Psal. 27.

SERMO IN EADEM DOMINICA.

Quibus debemus reddamus debitum: & quomodo anima sit numisma aut denarius.

A Beutes Pharisei consilium interunt, vt caperent Iesum in sermone. Matthæi XXII. Suum morem non dimittunt Pharisei, quin Christo, quia pleni erant inuidia, semper insidientur. Excogitare igitur eos facit eorum malitia astum dolosq;, quo Domino quarant mala. Verum, nisi Christus eis concesserit seu permisit horam, qua vigeat potestas tenebrarum, & malitiam quamcunque velint in ipsum exerceant, non poterunt quicquam in illum facere mali. Videamus nunc quid in se habeat hoc Euangelium. Primum est, quod abiisse dicuntur Pharisei à Christo. Nullius hoc boni indicium est, nihil virtutis hoc nobis significat recedere à Christo. Dicitur enim per Hieremiam prophetam: *Domine, omnes, qui te derelinquunt, confundentur, redemptes à te, in terra scribentur, quoniam dereliquerunt ventam aquarum viuentium Dominum.* Non hunc animum habuerunt Apostoli, qui nonnulli à Christo discedentibus, nec postea illum sequentibus propter verba quadam à Christo dicta, quæ non intellexerant ab eodem interrogari: *Nunquid & vos vultis abire?* Per os Petri responderunt omnes: *Domine ad quem ibimus? Verba vite æternæ habes.* Secundum quod consultasse aut consilium inisse dicuntur, quod intelligitur cum Herodianis, hoc est, cum gentibus, qui non cognoscebant Deum. Quare non consilium acceperunt cum Christo? Quia res, quam tractabant, mala erat. Christum autem non patrocinari iniustitiæ non ignorabant. Ad sui igitur similes ierunt pro tractando consilio, ad malos scilicet & impios. In quorum consilio tractabatur, quomodo Iesum caperent in sermone. Propterea autem seorsum diuertebant, quasi non debeat Christus audire verba eorum, quæ certè abfens audiebat, tamen si ultra mare discessissent, imò eorum etiam omnes cogitatus videbat. Quale consilium, tales & consiliarij. Consilium bonum, vbi prudentia est, queritur à quatuor. Primo à Deo, iuxta illud Tobie: *Omnia consilia tua in ipso permanant.* Item Ecclesiasticus. *Omnis sapientia à Do-*

Lucæ 21.

Quam in hoc euangelio nobis inuenitur. Hierem. 7.

Iohan. 6.

Consilium bonum à quo querendum. Tob. 4. Eccle. 1.